

HUY ĐỘNG SỰ THAM GIA CỦA NAM GIỚI TRONG PHÒNG NGỪA VÀ ỨNG PHÓ BẠO LỰC TRÊN CƠ SỞ GIỚI:

Bài học kinh nghiệm từ mô hình Câu lạc bộ Nam giới tiên phong tại Đà Nẵng

BỐI CẢNH

Vì sao cần phòng ngừa và ứng phó bạo lực trên cơ sở giới?

Bạo lực trên cơ sở giới vi phạm nghiêm trọng các quyền con người, nhưng đang diễn ra ở khắp các khu vực, quốc gia và các nền văn hoá.ⁱ Điều tra quốc gia về bạo lực gia đình đối với phụ nữ ở Việt Nam (2010) cho biết **58%** phụ nữ đã kết hôn trong cuộc đời đã từng chịu ít nhất một trong ba loại hình bạo lực: thể chất, tinh dục và tinh thần.ⁱⁱ Một nghiên cứu ước tính các chi phí do bạo lực gia đình đối với phụ nữ kết luận rằng Việt Nam bị thiệt hại khoảng **3,19%** tổng sản phẩm quốc nội hàng năm. Thiệt hại do bạo lực gia đình đối với phụ nữ gây ra cũng chiếm khoảng **38%** ngân sách của chính phủ cho ngành y tế trong năm 2011.ⁱⁱⁱ

Huy động sự tham gia của nam giới trong phòng ngừa và ứng phó bạo lực trên cơ sở giới ở Việt Nam

Mặc dù nam giới cũng có thể là nạn nhân của bạo lực trên cơ sở giới, phần lớn các trường hợp bạo lực lại là do nam giới gây ra cho phụ nữ và trẻ em gái. Theo nghiên cứu do Liên hợp quốc và Chương trình Đối tác Phòng ngừa (P4P) – một chương trình cấp khu vực của Liên hợp quốc về phòng chống bạo với phụ nữ và trẻ em gái – thực hiện ở Việt Nam, bạo lực thường được coi là một công cụ để thiết lập kỷ luật, nhằm tạo dựng và duy trì quyền lực của nam giới, đặc biệt trong phạm vi gia đình. Trong khi xã hội lên án bạo lực thể chất nói chung, bạo lực đối với vợ và con trong gia đình vẫn được coi là được phép chừng nào các hành vi bạo lực đó diễn ra ở nơi riêng tư, trong nhà.^{iv}

Bởi vậy, huy động sự tham gia của nam giới là một chiến lược quan trọng để phòng ngừa bạo lực trên cơ sở giới một cách hiệu quả. Các văn bản hướng dẫn dưới luật và chương trình quốc gia nhằm thực hiện Luật Bình đẳng giới (2006) và Luật phòng, chống bạo lực gia đình (2007) nhấn mạnh ba nội dung trong huy động sự tham gia của nam giới: (i) *Giáo dục kỹ năng sống và xây dựng gia đình nhằm đảm bảo nam giới có trách nhiệm chia sẻ công việc nhà và vi quyền phụ nữ trong gia đình*; (ii) *Thay đổi hành vi của nam giới và tư vấn cho người gây bạo lực ở nông thôn thông qua các hoạt động truyền thông, nâng cao năng lực và các mô hình can thiệp với thành viên của Hội Nông dân*; và (iii) *Nâng cao nhận thức và xây dựng kỹ năng cho những người có nguy cơ gây bạo lực*.^v

CÂU LẠC BỘ NAM GIỚI TIÊN PHONG: MÔ HÌNH CAN THIỆP TẠI CỘNG ĐỒNG THÀNH CÔNG TRONG HUY ĐỘNG SỰ THAM GIA CỦA NAM GIỚI VÀO PHÒNG NGỪA VÀ ỨNG PHÓ BẠO LỰC TRÊN CƠ SỞ GIỚI Ở ĐÀ NẴNG

Thành Ủy thành phố Đà Nẵng đã ra Chỉ thị 25-CT/TU ngày 20/10/2009 về nâng cao nhận thức về giới và bình đẳng giới cho toàn bộ cán bộ và nhân dân nhằm phòng, chống bạo lực gia đình. Ngày 20/4/2011 Thành Ủy thành phố Đà Nẵng có thêm Chỉ thị 06-CT/TU về “Lãnh đạo thực hiện Chiến lược quốc gia về Bình đẳng giới giai đoạn 2011 – 2020”, trong đó nhấn mạnh sự cần thiết phải lồng ghép bình đẳng giới và phòng ngừa và ứng phó bạo lực trên cơ sở giới vào kế hoạch hoạt động hàng năm, và vào chiến lược phát triển kinh tế xã hội vì sự phồn vinh của xã hội và lợi ích nhân dân. Các văn

Định nghĩa bạo lực trên cơ sở giới

Bạo lực trên cơ sở giới là bạo lực nhằm vào một người trên cơ sở đối xử phân biệt giới hoặc giới tính. Nó bao gồm các hành động gây tác hại hoặc gây đau đớn về thể xác, tinh thần hay tinh dục, gồm cả sự đe dọa thực hiện những hành vi này, sự cưỡng bức và tước đoạt tự do dưới các hình thức khác nhau. Mặc dù phụ nữ, nam giới, trẻ em trai và trẻ em gái đều có thể trở thành nạn nhân của BLTCSG, phụ nữ và trẻ em gái thường là nạn nhân chủ yếu.

(UNHCR, 2003)

bản này và môi trường chính trị ủng hộ bình đẳng giới đã góp phần vào thành công của nhiều chương trình can thiệp được triển khai ở Đà Nẵng. Mô hình triển khai thành công gần nhất là Câu lạc bộ Nam giới tiên phong nhằm huy động sự tham gia của nam giới vào các hoạt động phòng ngừa và ứng phó bạo lực trên cơ sở giới tại cộng đồng. Dự án do Hội Liên hiệp Phụ nữ (Hội LHPN) thành phố Đà Nẵng thực hiện với nguồn tài trợ của Cơ quan Liên hợp quốc về Bình đẳng giới và Trao quyền cho Phụ nữ (UN Women), Chương trình Tình nguyện Liên hợp quốc (UNV) và P4P.

Mô hình Câu lạc bộ Nam giới tiên phong được thiết kế dựa trên kết quả của nhiều nghiên cứu do Liên hợp quốc và P4P thực hiện ở Việt Nam và khu vực. Các phát hiện nghiên cứu cho biết có nhiều cách để diễn giải hình mẫu nam giới lý tưởng ở Việt Nam, và sự đa dạng trong quan niệm và thực hành nam tính đã gợi mở các cơ hội để xây dựng các quan điểm về nam giới/nam tính theo hướng bình đẳng giới và không bạo lực.^{vi}

Mô hình can thiệp với nam thanh niên và trung niên nhằm biến chuyển nam tính tiêu cực và phòng ngừa bạo lực đối với phụ nữ trước khi bạo lực xảy ra. Các hoạt động hướng tới mục tiêu này bao gồm tạo dựng thái độ bình đẳng giới, nâng cao nhận thức về bạo lực, xây dựng các kỹ năng để duy trì mối quan hệ hạnh phúc, thúc đẩy nam giới tình nguyện tham gia làm người vận động cho phòng ngừa bạo lực ở cộng đồng. Mô hình được thực hiện tại hai phường/xã của Đà Nẵng trong 15 tháng, với ngân sách hạn chế ở mức 73,000 USD.

©UN Women

Các kết quả chính của Câu lạc bộ Nam giới tiên phong

- 24 hướng dẫn viên được đào tạo qua hai khoá tập huấn (5 ngày/ 1 khoá) để sử dụng được cách tiếp cận cùng tham gia trong điều hành các buổi sinh hoạt Câu lạc bộ. Trong thời gian triển khai dự án, các hướng dẫn viên được hỗ trợ kịp thời thông qua 8 buổi rút kinh nghiệm và đào tạo bổ sung kỹ năng với Ban điều hành dự án.
- 64 buổi sinh hoạt Câu lạc bộ đã được tổ chức với sự tham gia của 93 thành viên của các Câu lạc bộ Nam giới tiên phong.
- Thành viên các Câu lạc bộ tổ chức 4 sự kiện tại cộng đồng, thu hút sự tham gia của 410 người, sử dụng các phương pháp truyền thông cộng đồng sáng tạo như đồ vui, giải ô chữ, đóng vai – kịch tương tác, vẽ tranh và thảo luận các đoạn phim ngắn; 30 buổi truyền thông tại cộng đồng đã được các thành viên Câu lạc bộ Nam giới tiên phong tổ chức tại 10 khu dân cư với sự tham gia của 750 người (tỉ lệ nam – nữ chia đều) về 3 nội dung chính (giới tính, giới và thế nào là đàn ông thực sự; tìm hiểu bạo lực đối với phụ nữ; để có các lựa chọn tình dục lành mạnh và hạnh phúc).
- Tài liệu cho các hướng dẫn viên được chỉnh sửa dựa theo ý kiến đóng góp từ các hướng dẫn viên và đã được Liên hợp quốc và P4P ấn hành.
- 2 hội thảo chia sẻ kinh nghiệm với 122 đại biểu (58 nam giới) từ các ban ngành có liên quan ở cấp quận và phường và 1 hội thảo chia sẻ kinh nghiệm cấp quốc gia.

Các nghiên cứu cuối kỳ do UN Women và P4P thực hiện độc lập cho thấy mô hình đã có tác động đáng kể ở ba cấp độ: bản thân các thành viên tham gia hoạt động gồm thành viên câu lạc bộ và hướng dẫn viên, gia đình của họ và người khác trong cộng đồng.

- Mô hình nâng cao hiểu biết của thành viên câu lạc bộ về bạo lực đối với phụ nữ và giúp họ nhận diện được các hình thức đa dạng của bạo lực. Đánh giá cho thấy 87% thành viên Câu lạc bộ biết tới Công ước về Xóa bỏ các hình thức bạo lực đối với phụ nữ (CEDAW), hơn một nửa số thành viên có thể nhận diện được các hành vi kiểm soát thu nhập và kiểm soát chi tiêu là các hình thức bạo lực kinh tế, đã bị pháp luật nghiêm cấm. Từ đó, các thành viên đã có biến chuyển về hành động, ví dụ giảm các tình huống ép buộc tình dục trong hôn nhân, tăng sự tôn trọng đối với phụ nữ trong gia đình.

- Mô hình can thiệp nâng cao khả năng nhận diện của các thành viên câu lạc bộ về các định kiến giới trong cuộc sống hàng ngày, và nhận ra giá trị của gia đình cũng như ý nghĩa của việc làm hình mẫu tích cực để tác động tới thái độ và hành vi của con cái. Khi hiểu biết được nâng cao, nam giới tham gia câu lạc bộ đánh giá đúng các công việc “không lương” của phụ nữ trong gia đình, áp dụng cách dạy con tích cực hơn – thể hiện tình yêu, sự tôn trọng và sự quan tâm, thiết lập kỉ luật tích cực, cải thiện kỹ năng giao tiếp và giải quyết mâu thuẫn mà không dùng tới bạo lực.
- Can thiệp có tác động tích cực tới cộng đồng, bởi các thành viên Câu lạc bộ nhận ra họ có khả năng làm tác nhân để tạo sự thay đổi thông qua làm hình mẫu tới gia đình và cộng đồng, thể hiện ngay từ sự thay đổi thái độ và hành vi của họ, cũng như thuyết phục những người khác nghĩ và làm khác đi so với cách thể hiện nam tính không bình đẳng giới.

“Trước đây mình muốn là buộc bà [quan hệ tình dục]. Do trẻ không suy nghĩ được, cũng ‘quá tay’ với vợ. Cứ đi nhận về là thấy vợ là phải công việc đó [quan hệ tình dục]. Giờ thì thay đổi, hỏi là có chấp nhận không. Thái độ vợ cũng khác. Mình thấy thoải mái, vui vẻ hơn”.

Thành viên câu lạc bộ, nông dân, 52 tuổi,
phòng vấn sâu

“Tôi từng uống rất nhiều sau giờ làm, nhưng giờ tôi giảm đi nhiều rồi. Trước đây, khi tôi về tới nhà mà cơm tối chưa xong, tôi rất bực bội. Giờ tự bản thân tôi cùng tham gia làm việc nhà, chăm sóc con cái, giặt giũ. Tôi từng nghĩ phụ nữ là chỉ xó bếp, còn giờ tôi nhận ra giá trị của phụ nữ và những việc họ làm”.

Thành viên câu lạc bộ, nông dân, 60 tuổi,
phòng vấn cá nhân

“Giúp đỡ cho mẹ làm những việc bình thường trong nhà, nấu ăn, hỏi thăm mẹ, có việc gì khó khăn thì cũng nói nhiều chuyện vui cho mẹ đỡ lo. Trước đây thì mình có lẽ vô tâm, thờ ơ, cứ nghĩ trong người thôi nhưng không nói ra. Cư xử với các bạn nữ trong cơ quan cũng nâng niu hơn. Ví dụ như đi đâu hoặc ở quán ra thì mình dắt xe giúp cho bạn, nói chuyện nhỏ nhẹ, vui, hòa nhã với bạn, không có chộc, không quạu.”

Thành viên câu lạc bộ, viên chức, 28 tuổi,
phòng vấn sâu

GIẢI ĐOẠN SAU THỬ NGHIỆM CÂU LẠC BỘ NAM GIỚI TIÊN PHONG: NHÂN RỘNG MÔ HÌNH HUY ĐỘNG SỰ THAM GIA CỦA NAM GIỚI VÀO PHÒNG NGỪA VÀ ỨNG PHÓ BẠO LỰC TRÊN CƠ SỞ GIỚI Ở CẤP CỘNG ĐỒNG TẠI THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG

Các kết quả của mô hình Nam giới tiên phong cho thấy mô hình có tiềm năng để nhân rộng ra các phường/xã và quận/huyện khác của thành phố Đà Nẵng.

Ban ngành – Đoàn thể nào nên nhân rộng mô hình?

Hội Nông dân thành phố Đà Nẵng là một trong các đoàn thể có vị thế thuận lợi để nhân rộng mô hình Câu lạc bộ Nam giới tiên phong. Hội Nông dân có mạng lưới thành viên rộng khắp ở các quận và xã khu vực nông thôn, có nhiều thành viên nam giới ở lứa tuổi trung niên – những người rất phù hợp với phương pháp tiếp cận tại cộng đồng. Việc nhân rộng mô hình cũng sẽ giúp Hội Nông dân thành phố triển khai tốt Đề án quốc gia về giảm thiểu Bạo lực gia đình ở khu vực nông thôn giai đoạn 2016 – 2020 do Trung ương Hội Nông dân chủ trì.

Sở Lao động, Thương binh và Xã hội thành phố Đà Nẵng (Sở LĐ-TB-XH) có vị thế điều phối và huy động sự tham gia của các ban ngành, cơ quan, tổ chức các cấp trong công tác thúc đẩy bình đẳng giới và phòng ngừa và ứng

phó với bạo lực trên cơ sở giới. Việc áp dụng và nhân rộng mô hình này cũng sẽ giúp Sở LĐ-TB-XH triển khai tốt Đề án quốc gia về Phòng ngừa và Ứng phó với Bạo lực trên cơ sở giới giai đoạn 2016-2020, tầm nhìn đến 2030 tại thành phố Đà Nẵng.

Ủy ban Nhân dân (UBND) từ cấp quận/huyện và phường/xã, cho tới tổ dân phố/khu dân cư/thôn dân cư có vai trò quan trọng trong việc chỉ đạo, phối hợp áp dụng nhân rộng cũng như giám sát hiệu quả mô hình này. Sự hợp tác giữa ban ngành và UBND các cấp sẽ giúp mô hình thực hiện hiệu quả hơn, đặc biệt trong bối cảnh tiếp cận tới nam giới ở khu vực thành thị. Việc phối hợp nhân rộng mô hình cũng sẽ giúp UBND các cấp thực hiện Chỉ thị Chỉ thị số 06-CT/TU ngày 20/4/2011 của Thành ủy Đà Nẵng về “*Lãnh đạo thực hiện Chiến lược quốc gia về Bình đẳng giới giai đoạn 2011- 2020*”, Chỉ thị số 25- CT/TU ngày 20/10/2009 về “*Phòng, chống bạo lực gia đình trên địa bàn thành phố Đà Nẵng*”, và kế hoạch số 1153/KH-UBND ngày 21/2/2017 của UBND thành phố Đà Nẵng về triển khai Đề án “*Phòng ngừa và ứng phó với bạo lực trên cơ sở giới giai đoạn 2016-2020, tầm nhìn đến năm 2030*” tại thành phố Đà Nẵng.

Các bước để vận động và nhân rộng mô hình Nam giới tiên phong một cách hiệu quả nhất

Các khuyến nghị cho vận động chính sách ở địa phương và triển khai mô hình như ở dưới đây được thiết kế dành riêng cho Sở LĐ-TB-XH, Hội Nông dân Đà Nẵng/UBND các quận/huyện, phường/xã dựa trên các bài học kinh nghiệm từ thí điểm mô hình Câu lạc bộ Nam giới tiên phong.^{vii}

Vận động các chính sách liên quan phòng ngừa và ứng phó bạo lực trên cơ sở giới ở địa phương

- **Sự phối hợp đa ngành:** UBND thành phố Đà Nẵng có vai trò chủ chốt trong hướng dẫn và hỗ trợ Sở LĐ-TB-XH điều phối hiệu quả để các ban ngành đoàn thể liên quan cùng tham gia các hoạt động phòng ngừa và ứng phó bạo lực trên cơ sở giới. Các ban ngành đoàn thể liên quan bao gồm: Hội LHPN, Hội Nông dân, Đoàn Thanh niên, Công an và các tổ dân phố/thôn khu dân cư.
- **Phân bổ ngân sách cho phòng ngừa và ứng phó bạo lực trên cơ sở giới:** Sở LĐ-TB-XH và Hội Nông dân cần vận động để được phân bổ ngân sách từ các chương trình, đề án quốc gia và ngân sách địa phương cho duy trì các kết quả đã đạt được của các mô hình can thiệp như Câu lạc bộ Nam giới tiên phong. Các chương trình và chính sách có thể trích dẫn bao gồm: Quyết định 235/QĐ-TTg (ngày 14/2/2015), Quyết định 1464/QĐ-TTg (ngày 22/7/2016), và Chỉ thị 06-CT/TU (ngày 20/4/2011).
- **Tận dụng các dự án và hoạt động sẵn có:** Một số các sáng kiến thúc đẩy bình đẳng giới có thể gắn với hoạt động của Câu lạc bộ Nam giới tiên phong. Ví dụ, mô hình Cha và Con đang được Sở Giáo dục và Đào tạo triển khai ở các trường trung học cơ sở, chiến dịch HeForShe “Vi những người phụ nữ quanh ta” của UN Women, và các chương trình/ đề án quốc gia do Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội (Bộ LĐ-TB-XH), Trung ương Hội Nông dân và Trung ương Hội LHPN Việt Nam thực hiện. Các lực lượng vũ trang như Quân đội, Công

an có thể là các đối tác tiềm năng để thực hiện mô hình liên quan bình đẳng giới và phòng ngừa bạo lực.

- **Huy động các nguồn lực:** Sở LĐ-TB-XH, Hội Nông dân, Hội LHPN, Đoàn Thanh niên và UBND các cấp cần hợp tác để tìm kiếm các nguồn hỗ trợ từ các tổ chức quốc tế hoặc khối tư nhân. Một mô hình phù hợp để nhân rộng ở các địa bàn khác nhau là mối quan tâm không chỉ của các tổ chức quốc tế, mà của cả Bộ LĐ-TB-XH, Trung ương Hội Nông dân và Trung ương Hội LHPN Việt Nam. Bên cạnh đó, Sở LĐ-TB-XH có thể điều chỉnh mô hình để có Câu lạc bộ Nam giới tiên phong tại công sở, huy động nguồn ngân sách xã hội hoá từ khối tư nhân theo các chương trình Doanh nghiệp Trách nhiệm xã hội của họ.

Bài học từ các hoạt động cụ thể trong triển khai mô hình Câu lạc bộ Nam giới tiên phong

- **Tuyển chọn thành viên Câu lạc bộ:** Kinh nghiệm cho thấy các thành viên sẽ có tinh cam kết cao hơn nếu họ hiểu rõ mục đích của mô hình và tầm quan trọng của huy động nam giới tham gia vào phòng ngừa và ứng phó bạo lực trên cơ sở giới.
- **Tuyển chọn hướng dẫn viên/ người điều hành tình nguyện:** Tại mỗi địa phương đều có các nam giới có quan tâm tới các hoạt động về bình đẳng giới và tình nguyện tham gia phòng ngừa và ứng phó bạo lực. Sở LĐ-TB-XH và Hội Nông dân cần làm việc chặt chẽ với cấp cơ sở để xác định và tuyển những người như vậy cho mô hình, và ưu tiên những người cam kết tham gia được trọn vẹn chương trình can thiệp kéo dài một năm.
- **Nâng cao năng lực:** Ngoài hai khoá tập huấn dành cho Người điều hành trong giai đoạn đầu của dự án, Sở LĐ-TB-XH, Hội LHPN và Hội Nông dân và UBND các cấp cần tổ chức các buổi rút kinh nghiệm thường xuyên với những người điều hành để họ chia sẻ kinh nghiệm và bàn giải pháp cho các vấn đề nảy sinh. Ba yếu tố đảm bảo thành công của mô hình khi nhân rộng bao gồm: sử dụng đúng phương pháp cùng tham gia, hỗ trợ liên tục, và thúc đẩy tinh thần làm chủ của người dân ở cộng đồng.

- Liên hợp quốc (2014). Từ bạo lực gia đình tới bạo lực trên cơ sở giới tại Việt Nam: Mối liên hệ giữa các hình thức bạo lực. Tài liệu thảo luận.*
- Tổng cục Thống kê (2010). Báo cáo tóm tắt: Kết quả điều tra quốc gia về bạo lực gia đình đối với phụ nữ ở Việt Nam.*
- Duvvury, N., Carney, P. và Minh, N.H. (2012). Báo cáo về ước tính thiệt hại kinh tế do bạo lực gia đình đối với phụ nữ ở Việt Nam.*
- Dao, D. và đồng nghiệp (2012). Dạy vợ từ thuở bơ vơ mới về: Xu hướng, con đường hình thành lối sống bạo lực hoặc phi bạo lực của nam giới ở thành phố Huế và huyện Phú Xuyên, Việt Nam.*
- Quyết định 629/QĐ-TTg ngày 29/5/2012 phê duyệt Chiến lược quốc gia về phát triển gia đình Việt Nam tới năm 2020 và tầm nhìn 2030 (Bộ Văn hoá – Thể thao – Du lịch chịu trách nhiệm triển khai chính). Quyết định 235/QĐ-TTg ngày 14/2/2015 phê duyệt Chương trình quốc gia về giảm bạo lực gia đình ở nông thôn Việt Nam giai đoạn 2015 – 2020 (Trung ương Hội Nông dân Việt Nam chịu trách nhiệm triển khai chính). Quyết định 1464/QĐ-TTg ngày 22/7/2016 phê duyệt Chương trình quốc gia về phòng ngừa và ứng phó với bạo lực trên cơ sở giới giai đoạn 2016 – 2020 và tầm nhìn 2030 (Bộ Lao động – Thương binh – Xã hội chịu trách nhiệm triển khai chính).*
- Dao, D. và đồng nghiệp (2012). Dạy vợ từ thuở bơ vơ mới về: Xu hướng, con đường hình thành lối sống bạo lực hoặc phi bạo lực của nam giới ở thành phố Huế và huyện Phú Xuyên, Việt Nam.*
- Partners for Prevention (2017). Lessons Learned Report: Male Advocate Club Project in Da Nang, Viet Nam*